

пояснень встановлених до цього часу фактів і обставин справи.

Головне завдання слідчого та оперативного працівника при розслідуванні кожної справи кримінального впровадження полягає в тому, щоб встановити об'єктивну істину. Слідчі (розшукові) версії ведуть до швидкого встановлення істини по конкретній справі лише за умови, що оперативний працівник правильно використовує на практиці форму мислення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про міліцію" від 20.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1991. - № 4. - С.20.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.01.2012 року ВР №4656 – 6.
3. Кримінальний Кодекс України К.: "Правова єдність", 2012.-184 с.
4. С.П. Митричева, П.И. Тарасова-Родионова «Криміналістика» М., 1952.
5. А.И.Винберг, Г.М. Миньковский, Р.Д. Рахчнов «Прямі докази в радянському карному процесі» К., 1993 р.
6. А.Васильєв «Планування слідства» К., 2004 р.
7. М.С. Строгович «Карний процес» М., 1946.
8. М.С. Строгович «Курс радянського карного процесу» М., 1958.
9. С.А. Голунського «Криміналістика» М., 1959.

УДК 347.454

Капустін В. В., здобувач кафедри загально-правових дисциплін ХНУВС

Правове регулювання реалізації процедури банкрутства в Україні

У статті розглянуто зміст нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері реалізації процедури банкрутства в Україні залежно від рівня їх юридичної сили. Автор приділяє увагу теоретичним основам поняття «правове регулювання», «механізм правового регулювання» тощо. Підкреслено актуальні проблеми правового регулювання реалізації процедури банкрутства та запропоновано виділення конкретних видів останнього.

Ключові слова: правове регулювання, банкрутство, процедура банкрутства.

В статье рассмотрено содержание нормативно-правовых актов, которые регулируют общественные отношения в сфере реализации процедуры банкротства в Украине в зависимости от уровня их юридической силы. Автор уделяет внимание теоретическим основам понятия «правовое регулирование», «механизм правового регулирования» и т.д. Подчеркнуты актуальные проблемы правового регулирования процедуры банкротства в Украине и предложено выделение его конкретных видов.

Ключевые слова: правовое регулирование, банкротство, процедура банкротства.

The article considers the content of laws and regulations that regulate social relations in the sphere of the bankruptcy procedure in Ukraine according to the level of their validity. The author pays his attention on the theoretical bases of concept «legal regulation», «mechanism of the legal regulation» and others like that. Highlighted the urgent problems of legal regulation of the bankruptcy procedure in Ukraine and its proposed allocation of specific species.

Keywords: legal regulation, bankruptcy, bankruptcy procedure.

Постановка проблеми. Одним з провідних завдань, які стоять перед сучасною Україною, є зміцнення й удосконалювання правового регулювання державного і громадського

життя. Особливе місце у цьому напрямку займає питання правового регулювання процедури банкрутства, оскільки банкрутство підприємств в Україні є дуже поширеним явищем сьогодення. Такі негативні явища як світова економічна криза, нестабільність економічного і політичного середовища в країні та ціла низка інших чинників, призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств. Рівень розвиненості системи правового регулювання банкрутства вказує на рівень розвитку ринкових відносин у країні в цілому та на ступінь захисту інтересів боржника у процедурі неспроможності.

Активізація наукових досліджень щодо банкрутства підприємства підтверджує актуальність теми та наявність невирішених проблемних питань, що потребують подальшого дослідження. Необхідно відмітити, що недостатньо уваги приділяється визначенню основних проблем процедури банкрутства підприємства на макроекономічному рівні, тобто на рівні держави, що насамперед знаходить своє відображення у питаннях правового регулювання процедури банкрутства в Україні.

Стан дослідження. Питанням загальнотеоретичного правового регулювання приділили свою увагу С. С. Алексєєв, М. С. Кельман, В. В. Копейчиков, А. М. Колодій, О. Ф. Скакун, В. А. Хропанюк та багато інших провідних науковців.

Загальні проблеми правового регулювання банкрутства в Україні активно досліджували у своїх наукових працях Р. Г. Афанасьєв, О. М. Бірюков, В. В. Джунь, Б. М. Малига, Б. М. Поляков, В. В. Радзивілюк, О. О. Степанов, М. І. Тітов та ін.

Отже, **мета** даної статті полягає у окресленні та вивченні нормативно-правових актів, що регламентують правове регулювання процедури банкрутства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Представники теорії держави та права під категорією «правове регулювання» переважно розуміють здійснюване державою за допомогою права та сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток [1, с. 529]. При цьому розгляд проблем, що виникають при реалізації процедури банкрутства, зручно здійснити за допомогою інструментарію механізму правового регулювання. Під ним, на думку С. С. Алексєєва, розуміється «взята у єдності система правових засобів (юридичних норм, правовідносин, актів реалізації норм права), за допомогою яких здійснюється результативний правовий вплив на відносини суспільства» [2, с. 364].

Норми права — загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки, які встановлені або санкціоновані державою та забезпечені її примусовою силою [3, с. 216]. Норми права містяться, головним чином, у нормативних актах — офіційних документах органів державної законодавчої або виконавчої влади правотворчого характеру. Слід зазначити, що правове регулювання процедури банкрутства в Україні здійснюється певною системою законодавства, яка складається із значної кількості нормативних актів, які відрізняються один від одного багатьма ознаками: назвою, юридичною силою, порядком прийняття тощо.

Центральне місце в механізмі правового регулювання реалізації процедури банкрутства займає Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [4] (Закон України № 2343-XII), яким визначено: провадження у справах про банкрутство; ліквідаційну процедуру; продаж майна в провадженні у справі про банкрутство; особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності; роль та повноваження арбітражного керуючого; процедури банкрутства, пов'язані з іноземною процедурою банкрутства.

Даний закон має вже декілька редакцій, проте саме останньою було внесено низку кардинальних уточнень та доповнень, які вирішили ряд проблем тлумачення деяких

засад та моментів реалізації процедури банкрутства в Україні. Звернемо увагу на наступні терміни: арбітражним керуючим є фізична особа, яка має не ліцензію, а свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого і внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України; банкрутство — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному Законом України «Про банкрутство», грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури; боржником є суб'єкт підприємницької діяльності (юридична особа або фізична особа-підприємець), неспроможний виконати свої грошові зобов'язання після настання встановленого строку їх виконання, які підтверджені судовим рішенням, що набрало законної сили, та постановою про відкриття виконавчого провадження, якщо інше не передбачено Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»; сторони у справі про банкрутство — це конкурсні кредитори (представник комітету кредиторів) та боржник (банкрут); забезпечені кредитори — це кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника (новий термін); офіційне оприлюднення — означає оприлюднення відомостей про справу про банкрутство (новий термін).

Зауважимо, що при порівнянні останньої та попередніх редакцій Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» було виявлено широкий ряд змін, що здебільшого мають позитивний характер, оскільки мають на меті уточнення категорій та стадій реалізації процедури банкрутства. Розглянемо ті з них які більшою мірою стосуються правового регулювання процедури банкрутства в Україні.

Згідно ч. 2 ст. 2 Закону України № 2343-XII передбачено, що зазначений нормативно-правовий документ має пріоритет перед іншими законодавчими актами у регулюванні відносин, пов'язаних із банкрутством суб'єктів підприємницької діяльності, за виключенням випадків, передбачених законодавством. Винятки з цього правила встановлені, зокрема, щодо банкрутства банків, емітентів іпотечних облігацій. Наголосимо, що саме з приводу пріоритету законодавчих актів, регулюючих питання банкрутства, і виникали суперечливі моменти, оскільки деякі категорії зустрічаються одночасно у декількох з них.

Статтею 3 Закону України № 2343-XII дещо звужено порівняно з попередньою редакцією визначено повноваження державного органу з питань банкрутства. Так діяльність цього органу, зокрема, спрямована на організацію системи підготовки та видачу свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого, здійснення контролю за діяльністю призначених господарським судом арбітражних керуючих, підготовку та затвердження типових документів щодо проведення процедур банкрутства. Водночас державний орган з питань банкрутства не вправі втручатися в процедуру банкрутства. Його функції спрямовані на створення необхідних умов для діяльності арбітражних керуючих та інших учасників справи про банкрутство, а також ведення контролю за такою процедурою, особливо — процедурою банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50%.

Наразі проблемним необхідно визнати питання встановлення конкретної державної установи, що виконує функції державного органу з питань банкрутства. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2006 р. № 533 [5], таким органом є Державний департамент з питань банкрутства. Проте, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2011 р. № 346 [6] — Державний департамент з питань банкрутства, який входить до переліку урядових органів, що ліквідуються. Передбачається, що центральним органом виконавчої влади з форму-

вання та забезпечення реалізації політики з питань банкрутства має стати Міністерство юстиції України. Однак постанова Кабінету Міністрів України № 533 досі не втратила своєї чинності, а отже відповідно до положень постанови Кабінету Міністрів України № 346 Державний департамент з питань банкрутства станом на сьогодні не втратив своїх повноважень і є державним органом з питань банкрутства.

До правового регулювання процедури банкрутства на законодавчому рівні мають безпосереднє відношення Господарський та Цивільний Кодекси України.

Господарський Кодекс України [7] (ГК України) у главі 23 «Визнання суб'єкта підприємницької діяльності банкрутом» містить 7 статей, котрі стосуються регламентування банкрутства та процедури його провадження. Зокрема, ч. 2 ст. 209 ГК України визначає банкрутством нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури.

Частина 3 ст. 209 ГК України окреслює суб'єктів банкрутства – таким суб'єктом може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності, не можуть бути визнані банкрутом казенні підприємства. Щодо банкрутства державних комерційних підприємств законом передбачаються додаткові вимоги та гарантії права власності українського народу (відповідно до ч. 4 ст. 209 ГК України).

Стаття 210 ГК України визначає, що кредиторами неплатоспроможних боржників є юридичні або фізичні особи, а також органи доходів і зборів та інші державні органи, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника. У ст. 211 ГК України знайшли своє відображення заходи щодо запобігання банкрутству суб'єктів підприємництва.

Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника визначені у ст. 212 ГК України, так, у випадках, передбачених законом, щодо неплатоспроможного боржника застосовуються такі процедури як: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація боржника; ліквідація банкрута.

Окрема увага приділяється складу ліквідаційної маси, до якої включаються також майнові активи осіб, які відповідають за зобов'язаннями неплатоспроможного боржника відповідно до закону або установчих документів боржника, відповідно до ч. 2 ст. 213 ГК України. Такі важливі моменти як засоби державної політики з питань банкрутства та відповідальність за порушення законодавства про банкрутство (доведення до банкрутства, фіктивне та умисне банкрутство) передбачені в ст. 214 та ст. 215 відповідно.

Цивільний Кодекс України [8] (ЦК України) також містить в собі засади правового регулювання банкрутства. Частиною 1 ст. 110 ЦК України визначені умови ліквідації юридичної особи, основними з яких є рішення її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами та рішенням суду про ліквідацію юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які неможливо усунути. Вимога про ліквідацію юридичної особи на підставах, зазначених у п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦК України (ліквідація за рішенням суду), може бути пред'явлена до суду органом, що здійснює державну реєстрацію, учасником юридичної особи, відповідним органом державної влади у випадках, встановлених законом. Рішенням суду про ліквідацію юридичної особи керівника такої юридичної особи, її виконавчий орган чи позивача може бути призначено ліквідатором або включено до складу комісії з припинення юридичної особи.

Частина 3 ст. 110 ЦК України зазначає, що юридична особа здійснює всі необхідні дії, встановлені законом про відновлення платоспроможності або визнання банкрутом, у тому випадку, якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення

вимог кредиторів. Відповідно до ч. 4 ст. 110 ЦК України особливості ліквідації банків встановлюються Законом України «Про банки і банківську діяльність».

Крім всього, існує цілий ряд законів, котрі містять в собі визначення особливостей реалізації процедури банкрутства в тій чи іншій сфері діяльності суб'єктів господарювання, зокрема виділимо наступні:

1. Закон України «Про господарські товариства» [9] – ст. 19 «Припинення діяльності товариства», де зазначено, що припинення діяльності товариства відбувається шляхом його реорганізації або ліквідації з дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції;

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [10] – ст. 78 закріплює засади ліквідації банку з ініціативи власників;

3. Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» [11], де процес реорганізації та ліквідації таких підприємств регламентовані ст. 31. Дана стаття акумулює в собі 8 частин, які вичерпно описують весь спектр умов щодо реалізації та особливостей процесів реорганізації та ліквідації підприємств сільського господарства;

4. Закон України «Про страхування» [12] – ст. 43 «Ліквідація, реорганізація та санація страховика». Відповідно до положень даної статті уповноважений орган має право призначити проведення примусової санації страховика-резидента у разі невиконання ним зобов'язань перед страхувальниками протягом трьох місяців; недосягнення ним визначеного законом розміру статутного капіталу; настання інших випадків, визначених чинним законодавством України. Стаття 43 Закону України «Про страхування» визначає процедури передбачені примусовою санацією, а також вказує на особливості процесу реорганізації та ліквідації страховика-резидента та страховика-нерезидента;

5. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» [13], а саме ч. 6 ст. 11, де викладено наступне: якщо корпоративне підприємство через дії або бездіяльність холдингової компанії виявиться неплатоспроможним та визнається банкрутом, то холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства;

6. Закон «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» [14].

Серед підзаконних нормативно-правових актів, що мають відношення до правового регулювання реалізації процедури банкрутства можна виділити Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку погодження умов і порядку проведення санації державних підприємств до порушення провадження у справі про банкрутство за рахунок не бюджетних джерел фінансування» [16], Наказ Міністерства Юстиції України «Про порядок подання арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами) обов'язкових відомостей (інформації)» [17], Наказ Фонду державного майна «Про затвердження Порядку погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас» [18] тощо.

Висновки. У даній статті були розглянуті основні нормативно-правові акти, які регулюють реалізацію процедури банкрутства в Україні. Їх систему складає широке коло законів України та підзаконних нормативно-правових актів. Пріоритет перед іншими законодавчими актами у регулюванні відносин, пов'язаних із банкрутством суб'єктів підприємницької діяльності має Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Винятки з цього правила встановлені, зокрема, щодо банкрутства банків, емітентів іпотечних облигацій. Така позиція щодо визначення пріоритетності вирішила давню проблему з узгодження взаємодії законодавства про ліквідацію суб'єктів господарювання за правилами ГК України та ЦК України із за-

конодавством про банкрутство. Разом з тим маємо ми не можемо погодитися з доцільністю існування двох різних визначень поняття «банкрутство» (ГК України та Закон України № 2343-ХІІ), які не можна визнати ідентичними. Тож вважаємо за необхідне привести положення зазначених нормативних актів до одного знаменника щодо визначення поняття «банкрутство», внівши відповідні зміни до ГК України.

Що стосується загальної характеристики основних засад правового регулювання реалізації процедури банкрутства, то відмітимо позитивні тенденції, що характеризуються рядом уточнюючих моментів, котрі мають місце у останній редакції Закону України № 2343-ХІІ.

Наявність широкого кола законодавчих актів довкола процедури реалізації банкрутства пояснюється тим, що власне сама по собі процедура банкрутства є доволі багатогранною, це й викликає необхідність уточнення засад її реалізації у тій чим іншій сфері діяльності господарюючого суб'єкта. Тому, на нашу думку, доречним є розмежування правового регулювання реалізації процедури банкрутства на загальне за спеціальне. Так загальне правове регулювання реалізації процедури банкрутства складають норми законодавчих актів: ГК та ЦК України та Цивільного Кодексів України та Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який необхідно визнати законом із пріоритетним статусом щодо реалізації процедури банкрутства.

Що стосується спеціального правового регулювання реалізації процедури банкрутства, то його складають законодавчі акти, що встановлюють засади реалізації особливостей процедури банкрутства залежно від сфери діяльності суб'єкта підприємницької діяльності (це Закони України «Про господарське товариство», «Про банки і банківську діяльність», «Про колективне сільськогосподарське підприємство», «Про страхування», «Про холдингові компанії в Україні») і законодавчі та підзаконні акти, що встановлюють особливості реалізації конкретних стадій (етапів) процедури банкрутства (це Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку погодження умов і порядку проведення санації державних підприємств до порушення провадження у справі про банкрутство за рахунок не бюджетних джерел фінансування», та накази центральних органів виконавчої влади, зазначені нами вище та ін..).

Взагалі, бачимо, що система правового регулювання процедури банкрутства в Україні є досить розвиненою, а постійні зміни в ній вимагають її ґрунтовного повсякчасного наукового осмислення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скакун О. Ф. Теорія государства и права : [учебник] / О. Ф. Скакун. — Х. : Консул, 2000. — 704 с.
2. Алексеев С. С. Право : азбука — теория — философия. Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. — М. : Статут, 1999. — 712 с.
3. Фаткулин Ф. Н. Проблемы теории государства и права : [курс лекцій] / Ф. Н. Фаткулин. — Казань : Изд-во Казанок. ун-та, 1987. — 336 с.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України — 1992. — № 31. — Ст.440.
5. Про затвердження Положення про Державний департамент з питань банкрутства : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2006 № 533 // Офіційний вісник України. — 2006. — № 16. — Ст. 188.
6. Про ліквідацію урядових органів : постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2011 № 346 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 26. — Ст. 22
7. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18. — Ст. 144
8. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40. — Ст. 356.

9. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України — 1991. — № 49. — Ст. 682.
10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України — 2001. — № 5-6. — Ст. 30.
11. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02.1992 № 2114-XII // Відомості Верховної Ради України — 1992. — № 20. — Ст.272.
12. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України — 1996. — № 18. — Ст. 78.
13. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 № 3528-IV // Відомості Верховної Ради України — 2006. — № 34. — Ст. 291.
14. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна : Закон України від 29.11.2001 № 2864-III // Відомості Верховної Ради України — 2002. — № 10. — Ст. 77.
15. Про затвердження Порядку погодження умов і порядку проведення санації державних підприємств до порушення провадження у справі про банкрутство за рахунок небюджетних джерел фінансування : постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 № 38 // Офіційний вісник України. — 2013. — № 8. — Ст. 24.
16. Про порядок подання арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами) обов'язкових відомостей (інформації) : наказ Міністерства юстиції України від 18. 01. 2013 № 130/5 // Офіційний Вісник України. — 2013. — № 6. — Ст. 396.
17. Про затвердження Порядку погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас» : наказ Фонду державного майна від 06.06.2007 № 895 // Офіційний Вісник України. — 2007. — № 54. — Ст. 207.

УДК 340.12

Яремчук В. Д., к.і.н., доцент, професор кафедри загальної теорії держави і права Львівського державного університету імені Івана Франка

Національне й універсальне в освіті середньовіччя: філософсько-правовий аспект

У статті висвітлюються особливості філософсько-правових ідей мислителів середньовіччя, європейської схоластичної філософії та мусульманського каламу. Основну увагу зосереджено на становленні навчальних закладів, університетської освіти, їх ролі у розвитку духовного й наукового життя середньовіччя.

Ключові слова: філософія права, національне й універсальне, мислителі середньовіччя, доктрина «двох мечів», освіта середньовіччя, схоластика, теолого-філософська проблематика права.

В статье освещаются особенности философско-правовых идей мыслителей средневековья, европейской схоластической философии и мусульманского калама. Основное внимание сосредоточено на становлении учебных заведений, университетского образования, их роли в развитии духовной и научной жизни средневековья.

Ключевые слова: философия права, национальное и универсальное, мыслители средневековья, доктрина «двух мечей», образование средневековья, схоластика, теолого-философская проблематика права.

The features of the philosophical and legal ideas of the Middle Ages. European scholastic philosophy and Muslim kalam are elucidated in the article. A great attention is paid to the formation of educational institutions, university education and their role in the development of the spiritual and the scientific life of the Middle Ages/

Key words: philosophy of law, the national and the universal, thinkers of the Middle Ages, "Two Swords" doctrine, the Middle Ages education, Scholasticism, theological and philosophical problems of law.

Постановка проблеми. Філософсько-правові складові національної й універсальної освіти в усі часи були предметом пильної уваги як державних, так і наукових/